

Suomessa asuvat virolaiset lapsiperheet lastensuojelun näkökulmasta

Riina Mattila, johtava sosiaalityöntekijä, Espoon keskus

Suomessa asui keväällä 2015 pysyvästi tai väliaikaisesti lähes 70 000 virolaista. Heistä suurin osa asui pääkaupunkiseudulla. Töiden perässä Virosta Suomeen muuttaneiden aikuisten mukana on tullut paljon alaikäisiä lapsia. Heitä on Helsingissä noin 6 500, Vantaalla 3 000 ja Espoossa 1 500. Pääkaupunkiseudun vironkielisten lasten ja nuorten määrä on yli kolminkertaistunut viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Suomessa asuvat virolaiset lapsiperheet poikkeavat monilta osin muista Suomessa asuvista maahanmuuttajaryhmistä. Perheiden vanhemmat ovat pääsääntöisesti työssä käyviä, heidän kielitaitonsa on yleensä parempi kuin muilla maahanmuuttajilla ja he pärjäävät kohtuullisen hyvin arjen asioissa. Vanhemmat arvostavat lasten koulutusta sekä harrastusmahdollisuuksia ja kodit ovat yleensä siistejä ja viihtyisiä. Usein virolaisilla on Suomessa oma virolainen ystäväpiiri, jonka kanssa vietetään yhteistä vapaa-aikaa. Perheillä on useasti myös tiivis yhteys kotimaahan ja mahdollisuus tarvittaessa muuttaa takaisin Viroon.

Vaikka Virolla ja Suomella on paljon yhtäläisyyksiä, on maiden välillä monia historiallisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia eroja. Yksi keskeinen ero liittyy perhekulttuuriin ja perheiden erilaisuuteen, mikä tulee esille mm. kriisi- ja ongelmatilanteissa. Rehellisyys ja avoimuus asioista keskusteltaessa tai erilaisten näkemysten hyväksyminen eivät ole virolaisille aina helppoa. Suomen lainsäädäntö, viranomaisten velvollisuudet ja oikeudet, palvelujärjestelmä ja palveluiden tarjoamisen organisointi, lasten ja vanhempien oikeudet sekä velvollisuudet tuottavat monenlaisia ymmärtämisen ongelmia johtuen kokemustaan ja kulttuurin eroista.

Virolaisia lapsia koskevien lastensuojelutapausten määrät Suomessa ovat suhteellisen pienet. Esimerkiksi Espoon keskuksen lastensuojelun maahanmuuttajataustaisista asiakkaista virolaisten tai Virosta muuttaneiden venäjänkielisten lasten osuus on alle 2 prosenttia. Virolaiset yhdessä irakilaisien kanssa ovat kuitenkin maahanmuuttajataustaisista lastensuojelun suurimmat asiakasryhmät. Muita apua tarvitsevia ovat kosovolaiset, venäläiset, afganistanilaiset ja afrikkalaistaustaiset.

Suurin huolta herättävä virolaisten lasten ja nuorten arkeen vaikuttava ongelma on **vanhempien päihdeongelma**. Alkoholinkäyttö on ongelmaperheissä runsasta. Lisäksi viime aikoina huumeiden käyttö ja päihteiden välittäminen ovat selvästi lisääntyneet. Myös lasten ja nuorten oma päihteiden käyttö yleistyy ja päihdeongelmia esiintyy jopa 10–12-vuotiailla. Tämä ongelma tosin ei koske vain virolaisia asiakkaita.

Toinen yleinen ongelma liittyy fyysiseen, psyykkiseen ja seksuaaliseen **perheväkivaltaan**. Usein taustalla on runsas päihteiden käyttö, mutta ongelma kytkeytyy myös mm. taloudellisiin tekijöihin. Tukitoimet väkivaltilanteissa perheiden auttamiseksi eivät useinkaan ole riittävät.

Kolmas ongelma liittyy virolaisten **lasten koulukäyntiin**. Sopeutuminen suomalaiseen koulujärjestelmään on osalle vaikeaa. Lisäksi kieliongelmat vaikeuttavat opetukseen osallistumista. Kielellisistä ja kulttuurisista eroista johtuvia vakavia koulukiusaamistapauksia on esiintynyt, mikä on johtanut erityisesti yläasteella ja ammatillisessa koulutuksessa joidenkin virolaisoppilaiden runsaisiin poissaoloihin. Näiden lasten peruskoulun päästötodistuksen saaminen on vaarantunut ja heillä on uhka syrjäytyä. Koulusta poissaolot ja syrjäytyminen alkavat usein jo päiväkodissa tai ala-asteella, jollei lasten ja perheiden ongelmiin puututa riittävän ajoissa.

Tapaukset, joissa lapsi joutuu ns. ”ylimääräiseksi” tilanteessa, jossa vanhempi on löytänyt uuden kumppanin, ovat surullisia. Tällöin entisestä liitosta oleva lapsi tai lapset kokevat **perheen sisäistä syrjintä** yhden tai molemman aikuisen puolelta.

Muita esille nousseita ongelmia ovat vanhempien jaksamisongelmat, vanhempien sairaudet sekä lasten vammaisuuteen liittyvät tekijät. Vanhemmat eivät aina myöskään noudata kulttuurisia koodeja, lakia tai muita säädöksiä. Tällöin lapset kokevat epävarmuutta ja uhkaa sekä ristiriitoja sosiaalistumisessaan.

Virolaisperheiden elämäntapa ja elinolosuhteet saattavat herättää ihmettelyä suomalaisten viranomaisten taholta. Ei ole harvinaista, että virolaisen perheen asuinolosuhteet herättävät hämmästyttäviä esim. tapauksissa, joissa perhe asuu toimistorakennuksessa. Virolaisten elämä näyttyy usein tilapäisyytenä, joka kuitenkin uhkaa muuttua pysyväksi olotilaksi. Tässä tilanteessa ”yhteisen kielen” löytäminen voi suomalaisen viranomaisen ja asiakkaan välillä olla vaikeaa.

Virolasten lapsiperheiden haasteena ja yhtenä pullonkaulana suomalaisessa palvelujärjestelmässä on usein se, etteivät vanhemmat pääse terapiaan tai muihin viranomaistapaamisiin, koska töistä poissaoloa voi seurata irtisanominen ja työn menettäminen. Tämä on suurempi ongelma Suomessa toimivissa virolaisfyrmoissa kuin suomalaisfyrmoissa.

Suomalaisesta lastensuojelutyöstä on viime aikoina kirjoitettu paljon sekä suomalaisessa että virolaisessa mediassa. Tämä on osittain vaikeuttanut virolasten lapsiperheiden ja paikallisten viranomaisten yhteistyötä. Esimerkiksi syksyllä 2015 esitettiin virolaisella ETV2 kanavalla ohjelma, jossa Suomessa työskentelevä vironkielinen juristi antoi virheellistä tietoa Suomessa tehtävästä lastensuojelutyöstä. Median, puskaradion, internetin sekä epäammattimaisten auttajatahojen välityksellä leviävä virheellinen tieto ei lisää virolaisten luottamusta viranomaisten ammattitaitoon eikä aitoon haluun auttaa. Tiiviimpää yhteistyötä Suomen ja Viron viranomaisten välillä tarvitaan myös jatkossa rajat ylittävien tapauksien määrän todennäköisesti kasvaessa entisestään.